

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора,
Шандрука Сергія Костянтиновича
на дисертацію Кочубинської Тамари Миколаївни «Особливості
взаємозв'язку Я-концепції і соціально-психологічної адаптації до мирного
життя учасників операції Об'єднаних сил», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія

Тривалість операції Об'єднаних сил на території України вплинула на постановку нових соціальних завдань, серед яких здійснення соціально-психологічного супроводу та надання психологічної допомоги учасникам військових дій. Вирішення зазначених завдань потребує додаткового вивчення як особливостей соціально-психологічної адаптації до мирного життя, так і Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил, що і було розкрито у дисертаційному дослідженні Кочубинської Тамари Миколаївни.

Відзначаючи актуальність теми рецензованої кваліфікаційної роботи, важливо виокремити її пріоритетне соціальне значення та новизну, що зумовлені вимогами сучасного сьогодення.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (250 найменувань, з яких 23 – іноземними мовами) та додатків.

Об'єкт, предмет і мета дослідження відповідають темі та спеціальності 053 Психологія.

Здобувачкою правильно визначено дослідницькі завдання й обрано адекватні методи їх вирішення. Значна увага приділяється вивченню вітчизняного та зарубіжного досвіду розв'язання проблем взаємозв'язку Я-концепції і соціально-психологічної адаптації особистості, а також надання психологічної допомоги учасникам бойових дій. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми доповнюється емпіричними, в тому числі експериментальними методами. Це підтверджує вірогідність отриманих

результатів і висновків, які мають як теоретичну значущість, так вагомість практичного значення.

У першому розділі кваліфікаційної роботи авторкою здійснено науковий аналіз підходів до проблеми гармонізації Я-концепції як передумови соціально-психологічної адаптації до мирного життя учасників операції Об'єднаних сил, що в подальшому науковому пошуку сприяло розробці авторської моделі дослідження. Здобувачкою визначені зовнішні та внутрішні чинники соціально-психологічної адаптації до мирного життя учасників операції Об'єднаних сил, що представленні у взаємозв'язку із компонентами Я-концепції.

У другому розділі дисертації Кочубинською Тамарою Миколаївною було обґрунтовано хід та процедуру емпіричного дослідження, визначено методологічні підходи до визначення взаємозв'язку соціально-психологічної адаптації та Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил, спроектовано авторську модель констатувального етапу дослідження. За результатами емпіричного дослідження визначено особливості соціальних і психологічних чинників соціально-психологічної адаптації до мирного життя та компонентний склад Я-концепції досліджуваних.

Для визначення векторів психокорекційного впливу, за результатами кластерного та факторного аналізів було визначено групу досліджуваних учасників операції Об'єднаних з дисгармонійним типом Я-концепції, у яких перебіг соціально-психологічної адаптації до мирного життя був ускладнений. Саме практичному вирішенню цієї проблеми присвячений третій розділ дисертації.

Заслуговує уваги авторська програма психокорекції дисгармонійності Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил, яка була розроблена із врахуванням результатів констатувального експерименту. Застосування автором засобів індивідуальної та групової психокорекції відповідає сучасним світовим тенденціям і надає оригінальності дисертаційному дослідженню. Отримані дисертанткою результати підтверджують ефективність розробленої системи психокорекції.

Загальні висновки відображають результати кваліфікаційної роботи і підтверджують факт досягнення мети, реалізацію завдань, бачення автором дисертації можливих перспектив подальшої розробки проблеми. Вони є науково обґрунтованими, чітко сформульованими, викладені достатньо повно і логічно.

Наукова новизна є беззаперечною, відповідає головним вимогам сучасного сьогодення держави. У науковому дослідженні вперше: визначено особливості соціально-психологічної адаптації до мирного життя учасників операції Об'єднаних сил та її взаємозв'язок з Я-концепцією, зокрема гармонійністю або ж дисгармонійністю; запропоновано модель взаємозв'язку Я-концепції і соціально-психологічної адаптації до мирного життя учасників операції Об'єднаних сил; емпірично визначено взаємозв'язок дисгармонійного типу Я-концепції з проявами соціально-психологічної дезадаптації, запропоновано програму психокорекції дисгармонійності Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил.

Набули подальшого розвитку: концептуальні засади соціально-психологічної адаптації особистості, яка пережила травматичні події; теоретичні уявлення про взаємозв'язок соціально-психологічної адаптації з Я-концепцією особистості; теоретичні положення про компонентний склад Я-концепції учасників бойових дій.

Практична значущість наукового дослідження є беззаперечною, адже сформульовані висновки та апробована психокорекційна програма розв'язують важливі проблеми надання психологічної допомоги учасникам операції Об'єднаних сил. Скомп'юнований психодіагностичний інструментарій та запропоновану психокорекційну програму можуть застосовувати в своїй діяльності психологи, котрі надають психологічну допомогу учасникам бойових дій.

За темою кваліфікаційної роботи авторкою опубліковано 11 наукових праць, із яких 4 статі у вітчизняних і 1 у зарубіжному періодичних наукових виданнях, 6 – у матеріалах конференцій. Наукові результати дослідження

оприлюднювалися на 3 міжнародних, 2 всеукраїнських, 4 регіональних науково-практичних конференціях.

Кваліфікаційна робота оформлена відповідно до чинних нормативних вимог. За змістом, логікою побудови та оформленням вона відповідає нормативно-правовим.

Враховуючи вище викладені позитивні аспекти, водночас, висловлюємо окремі зауваження і побажання:

1. У першому розділі кваліфікаційної роботи здійснено аналіз специфіки гармонійності Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил, що виникає унаслідок рівномірного розподілу в її структурі ключових компонентів: Я-психічного, Я-фізичного, Я-соціального: Я-професійного, Я-сімейного, Я-учнівського. Вважаємо, що варто було б ґрунтовніше проаналізувати зазначені компоненти Я-концепції учасників операції Об'єднаних сил.

2. У третьому розділі зазначено, що практична реалізація програми психокорекції здійснюється відповідно до загальних принципів психокорекційної роботи, до переліку яких належить принцип діяльності. Робота значно виграє, якби аргументація застосування зазначеного принципу була більш детально представлена.

3. Потребує обґрунтування універсальність застосування психокорекційної програми для учасників операції Об'єднаних сил з різним рівнем адаптації. А саме, чи можуть у зазначеній психокорекційній програмі брати участь ветерани з розладами адаптації, з переживанням гострої травми, з наявними симптомами посттравматичного стресового розладу.

4. Виокремлені в емпіричному дослідженні результати кореляційного аналізу, а саме взаємозв'язок між показниками дисгармонійності Я-концепції та показниками тривожності, агресії, депресії та конфліктності, потребують більш детальної інтерпретації.

Висловлені зауваження й побажання не знижують загальної позитивної оцінки кваліфікаційної роботи Т.М. Кочубинської, яка є завершеною науковою працею, пропонує новий концептуальний підхід до розв'язання актуальної проблеми взаємозв'язку Я-концепції і соціально-психологічної адаптації учасників операції Об'єднаних сил і за своїм науковим рівнем, теоретичним і практичним значенням є позитивною практикою поєднання теоретичної та експериментальної науково-дослідної роботи.

Отже, кваліфікаційна робота Т.М. Кочубинської «Особливості взаємозв'язку Я-концепції і соціально-психологічної адаптації до мирного життя учасників операції Об'єднаних сил», повністю відповідає вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167 (зі змінами), наказу МОН України №40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її авторка – Тамара Миколаївна Кочубинська, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент -

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
та соціальної роботи Західноукраїнського
національного університету

Сергій ШАНДРУК

Підпис: *Сергій Шандрук*
Завіряю:
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ *Алла Сешук*